

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА АВІАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

з дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Укладач:
Професор кафедри авіаційної
психології О.Хохліна

Методичні рекомендації розглянуті та
схвалені на засіданні кафедри авіаційної психології

Протокол № ____ від
«__» _____ 2019 р.

Завідувач кафедри
Л.В.Помиткіна

**Зразок методичних рекомендацій
до проведення практичних занять**

Практичне заняття №2

Проблема методологічних принципів у психології

План

1. Зміст принципів психології, що виходять з філософії: історизму, системності, діалектичного протиріччя, єдності якості та кількості, діалектичного заперечення, розвитку.

2. Суть основних загальнопсихологічних принципів у загальновизнаному трактуванні

- принцип детермінізму,
- принцип відображення,
- принцип єдності психіки та діяльності,
- принцип розвитку,
- принцип системності.

На практичних заняттях, на основі самостійного опрацювання психологічної та довідникової літератури, студенти набувають нових знань; закріплюють, розширюють та поглиблюють знання, отримані на лекціях, розкривають суть понять, питань, проблем, пов'язаних з темами, що вивчаються. При підготовці до практичних занять студенти набувають умінь та навичок працювати з літературними джерелами: конспектувати, аналізувати, узагальнювати та викладати їх суть аудиторії; розвивають свої мисленнєві та мовленнєві можливості, професійні здібності.

Студентам рекомендується вести зошит з підготовки до практичних занять, у який заносяться основні позиції з теми, виходячи з лекційного заняття; у якому представлено конспекти рекомендованих першоджерел з тем, питань, що виносяться на заняття. У зошиті до практичного заняття представляються результати роботи з узагальнення матеріалу, його схематизації, подання у таблицях тощо.

На заняттях послідовно розглядаються питання відповідно до визначеного плану, з'ясовується найсуттєвіше у їх змісті, що є необхідним для засвоєння матеріалу та підготовки до екзамену.

Так, на занятті з теми уточнюється, що принцип – це основне висхідне положення теорії (вчення, науки, світогляду), через призму якого розглядається об'єкт пізнання. Принципи називаються пояснювальними, оскільки саме через них розглядається (пояснюється) суть психічних явищ, які є об'єктом дослідницької, чи практичної діяльності. Вони визначають напрям наукового пошуку, оскільки у їх межах здійснюється й інтерпретація отримуваних результатів.

Розглядаються три групи принципів: принципи, що виходять з філософії; загальнопсихологічні принципи; конкретно-наукові (галузеві) принципи.

Розкривається суть принципів, що походять з філософії: історизму (полягає у необхідності розгляду категорій, понять, виходячи з уявлення про стадійність їх становлення), системності (базується на вимозі врахування всіх існуючих сторін та зв'язків досліджуваного об'єкта), діалектичного протиріччя (будь-яке явище оточуючої дійсності є єдністю внутрішніх, взаємодіючих, протилежних сторін та тенденцій у розвитку, яка розглядається як процес виникнення, становлення та розв'язання протиріч), єдності якості та кількості (передбачає розгляд якісних та кількісних характеристик об'єкта пізнання. Суть принципу в тому, що: кількісному підходу до розгляду явища передують його якісний аналіз; кількісні дані мають сенс лише у співвіднесенні з якісним визначенням об'єкта; кількісні характеристики об'єкта можуть варіювати в певному

інтервалі, представленому межами визначеної якості. Вихід за межі кількісних змін, характерних для об'єкта, призводить до переходу об'єкта в нову якість), діалектичного заперечення (будь-який розвиток розглядається як рух по спіралі, при якому безперервно породжується нове, у якому відтворюються попередні стадії у більш високій формі на більш високому рівні), розвитку (навколишній дійсності все змінюється: старе безперервно змінюється новим).

Розглядається зміст загальнопсихологічних принципів, які торкаються висвітлення природи психічних явищ в різних аспектах, з різних сторін. Кожне психічне явище має розглядатись: 1) як причинно зумовлене; 2) як продукт і умову відображення; 3) як існуюче через діяльність; 4) як прояв специфічно якісного рівня розвитку психіки суб'єкта; 5) як особлива система і разом з тим елемент іншої, більш складної системи.

До основоположних принципів власне психології (загально-психологічних) належать такі принципи, як: детермінізму (відображає природу психічних явищ, показує характер їх взаємозв'язку в дійсності), відображення (всі психічні функції (а не лише пізнавальні) мають відображувальну природу), єдності психіки й діяльності (логіка розвитку індивіда досягається завдяки вивченню логіки його діяння, логіки створюваних ним речей), розвитку (кожному рівню розвитку психіки (якому відповідає свій рівень детермінації) притаманний свій тип розвитку), системності (психіка є складною системою взаємопов'язаних елементів).

Література

1. Хохліна О.П. Методологічні й теоретичні основи психології: Навчальний посібник / Хохліна Олена Петрівна – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 232 с.
2. Хохліна О.П. Пояснювальні принципи психології у теоретичній спадщині Олександра Ткаченка / О.П.Хохліна // Психологічні науки: проблеми і здобутки: Зб.н.пр. Інституту соціальної та політичної психології НАПНУ / за ред. Татенка В.О. – К., 2018.- С. 191-212.
3. Хохліна О.П. Проблема використання в юридико-психологічних дослідженнях пояснювальних принципів, що походять із філософії / Хохліна О.П. // Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: Матеріали VII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (Київ, 11 листопада 2017 року) – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. - С.437-440.
4. Хохліна О.П. Проблема методологічних принципів психології / Хохліна О.П. // Юридична психологія. – 2015. - №2. – С.5-23.